

Küçük Gruplar Sosyolojisinin Sosyolojideki Yerine İlişkin Bir Değerlendirme

An Evaluation of the Place of Sociology of Small Groups in Sociology

Melike Akbıyık¹

¹(Dr. Öğr. Üyesi), İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

ÖZ

Küçük gruplar sosyolojisinin ve küçük grup araştırmalarının sosyolojideki öneminin tekrar hatırlatılması amacını taşıyan bu çalışmada öncelikle bir alt disiplin olarak küçük gruplar sosyolojisinin ortaya çıkışı sosyolojinin kendi gelişim hikayesi içinde kısaca açıklanmıştır. Sosyolojinin bünyesinde barındırdığı ikilikler ve bu ikiliklerin küçük gruplar sosyolojine etkisi değerlendirilmiştir. Ardından küçük grup çalışmalarının kısa tarihçesine yer verilmiştir. Cooley ve Mead'ın temel isimler olarak kabul gördüğü küçük gruplar sosyolojinde on dokuzuncu yüzyılın başından bugüne öne çıkan isimler ve çalışma konularına örnekler sunulmuştur. Başlı başına bir küçük gruplar sosyolojisi tarihçesinden bahsetmenin gücüğü ayrıca ifade edilmiştir. Son bölümde ise bir yandan küçük grupları çalışmanın önemine aynı zamanda küçük grup çalışmanın zorluklarına yönelik görüşlere değinilmiştir. Bu çalışma küçük gruplar sosyolojisi alanının çağdaş sosyolojide hak ettiği yeri bulması adına bir çaba olarak okunmalıdır. Sosyolojinin bir disiplin olarak ortaya çıktığı andan itibaren sosyoloji açısından küçük grupları çalışmak önemli olmuştur. Bu çalışma ile küçük gruplar sosyolojisinin kavramsal ve metodolojik ikiliklerine çözüm sunma yeteneği hatırlatılmıştır. Mezososyolojik düzeyde küçük grup çalışmalarının yapılmasının önemi üzerinde durulmuştur.

ABSTRACT

This study aims to recall the importance of the sociology of small groups and small group research in sociology and briefly explains the emergence of the sociology of small groups as a sub-discipline within the developmental story of sociology itself. The study evaluates the dichotomies within sociology and the impact these dichotomies have had on the sociology of small groups before providing a brief history of small group studies. The study also provides examples of prominent names such as Cooley and Mead and subjects of study in the sociology of small groups beginning from the 19th century to the present. The article also addresses the difficulty of talking about the history of the sociology of small groups. The last section discusses the importance of studying small groups and the challenges of small group studies. This study should be read as an effort to find a rightful place for the field of the sociology of small groups in contemporary sociology. Studying small groups has been important in sociology since its emergence as a discipline. This study recalls how sociology can use small groups to offer solutions to conceptual and methodological dichotomies and emphasizes the importance of conducting small group studies at the meso-sociological level.

Anahtar Kelimeler: küçük gruplar sosyoloji, küçük grup çalışmaları, mikrososyoloji, mezososyoloji, sosyolojik minyatürcülük, sosyal psikoloji, sosyometri

Keywords: the sociology of small groups, study of small groups, microsociology, mesosociology, sociological miniaturism, social psychology, sociometry

EXTENDED ABSTRACT

This study has been written in order to recall the importance of the sociology of small groups and small group research in sociology. American sociologists Cooley and Mead were critical figures in the emergence of a new sub-discipline called the sociology of small groups. Cooley argued an organic and indissoluble link to be present between the self and society, with some social interactions having a significant and profound impact on individuals' selves. He defined "primary groups" as groups that have close relationships with each other, that consist of individuals bound by ties of cooperation and affection, and that have a decisive influence on individuals' socialization and self-identity processes (Cosser, 2010, pp. 344–345). Similar to Cooley's

Corresponding Author: Melike Akbıyık **E-mail:** melike.akbiyik@istanbul.edu.tr

Submitted: 19.04.2023 • **Revision Requested:** 27.05.2023 • **Last Revision Received:** 20.06.2023 • **Accepted:** 29.06.2023

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

views, Mead also emphasized the determinant role that interactions with meaningful and important surroundings have on the development of individuals' minds and selves (Coser, 2010, p. 347). The basic idea of the symbolic interactionism approach is this interaction between the individual and society. Social behaviors and social order emerge as a particular result of individuals developing themselves through their interactions with those near them (Kagıtcıbaşı, 1977, p. 15). One should also not forget the influence Simmel's formal sociology had on the background of these two thinkers' views (Swingewood, 2010, p. 143). Underlining how the sociology of small groups developed within American sociology in particular is also important. One of the features that facilitated the study of small groups in America was that small groups there were quite independent compared to those in France, Germany, or Soviet Russia, and conducting social experiments with them was quite easier. These small groups did not have strong ideologies of culture and religion. In addition, the public was open to all kinds of ideas and therefore readily agreed to participate in experiments (Moreno, n.d., p. 7).

Small group research is a common topic in sociology and social psychology. Historically, the roots of this interest can be found in the work of pioneering minds. Apart from the early group behavior research of the Chicago school, early sociologists such as Simmel, Cooley, Ross, and von Wiese had made the most important contributions to the field. Sociology provided the definition of the small group phenomenon and the creation of theory, while psychology used manipulative approaches to test their hypotheses in the laboratory. However, difficulty is had when making any real distinction between the two disciplines during the field's development (Borgatta, 1960, p. 173).

Until 1935, group studies had centered on how the group and individuals solve problems. After 1935, Zander (1979, p. 273) gave examples of new topics began to appear in group studies, such as group structure and the interactions between members (Moreno, 1934), the effect of group norms on the individual (Sherif, 1936), the effect of membership in a work group on the emotions of factory workers (Roethlisberger & Dickson, 1939), group dynamics, different leader behaviors, and the impact of leadership on group characteristics and member behavior (Lewin et al., 1939). Kağıtçıbaşı (1977, p. 20) mentioned some of the prominent concepts in small group studies sociologists conducted after the 1930s, relative deprivation (Stouffer et al., 1949); role, role conflict, and status (Parsons & Shils, 1951; Merton, 1957); status crystallization (Lenski, 1945; Lenski, 1956); alienation (Nettler, 1957); and anomie (Srole, 1951; Srole, 1956). Sociological studies on natural groups using participant observation include the works of Thrasher (1927) and Whyte (1943). Zander (1979, p.274) explained the topics frequently studied in the 1940s were the social pressure individuals exert on each other in groups (Festinger, 1950), the direction and amount of communication between group members (Bavelas, 1950), contradictions in the behavior of members in cooperative and competitive groups (Deutsch, 1949), the consequences of training community leaders (Lippitt, 1949), and the effects of social power among children (Lippitt et al., 1952).

Moreover, the central government in the USA after WWII had established units, funds, and activities to support group studies (Zander, 1979, p. 275), with the small group studies Mayo (1933) and Hovland et al. (1949) conducted being examples of this cooperation (as cited in Kağıtçıbaşı, 1977, p. 19). Other important names in the field of group studies include Bales, who developed a sociological theory on group interaction, made an important contribution to the field by shifting the focus in group studies from the effect of the group on the individual to the effect on the group from different variables such as group size, personality traits of group members, and emotional bonds between them, as well as Moreno, who measured interpersonal relationships to understand the structure and network of relationships within the group (Borgatta, 1960, pp. 176–177). Although a quantitatively large number of small group studies had occurred in the 1950s in particular, a decline had occurred in small group studies by the 1960s, with the focus going to the individual (personal development and interpersonal relationships) rather than the group. In the 1970s, the main topics in group studies involved social pressure in groups, group cohesiveness, and cooperating and competing groups. Although interest in issues such as leadership, group structure, and problem solving in groups continued, the main interest was in the polarization of group members' views and cognitive processes within the group. The use of groups for "personal development" was also an important area of study during this period (Zander, 1979, p. 279). In the 1980s, the pragmatic, methodological, and statistical difficulties that hindered the study of group dynamics began to be improved (Johnson & Johnson, 2014, p. 38). A big data analysis of 1,522 articles published in the journal *Small Group Research* (SGR) between 1970-2019 revealed the following 10 topic clusters based on the keywords: team performance, virtual teams, cohesion and communication, learning dynamics, group decision-making, collective efficacy and emotional intelligence, creativity, interdisciplinary collaboration, group counseling, and consensus (Emich et al., 2020).

Small groups are important because they fulfill the needs of individuals in four different categories: (1) survival needs, (2) psychological needs, (3) information needs, and (4) identity needs (Levine & Moreland, 2008, p. 1). Small groups mediate between levels of sociological analysis through their ability to control, compete, organize, represent, and allocate. Many of the fundamental processes of the discipline of sociology are embedded in small groups (Harrington & Fine, 2000, p. 319). As one of the components of understanding society and daily lives of individuals, understanding and explaining the many large and small groups that make up a society, the characteristics of these groups, the internal dynamics of these groups, and the interaction between groups and finding solutions to problems make for quite a challenge in sociology (Kagıtcıbaşı, 1992, p. 200; Mills, 1967, pp. 2–3). The basic institutions of society (i.e., family, organizations, education, and health) are completely related to small groups (Johnson & Johnson, 2014, pp. 13–15).

However, some difficulties also occur in studying small groups. One of these is that various disciplines prefer small groups as a subject of study. Another difficulty is that different disciplines study the subject with different methods and thus have no methodological unity (Davis, 1994, p. 187; Strodtbeck & Hare, 1954, p. 107). Apart from the difficulties, the main criticism of small group studies is that they are considered unimportant and easy because they just involve routine experiments (Borgatta, 1960, pp. 174–175).

However, new perspectives have been developed in current studies on small group sociology. Harrington and Fine (2006) referred to the project of sociological miniaturism. This approach claims that macrostructural issues can be analyzed by examining small-scale phenomena. In other words, this view suggests that broader social forces and processes can be examined using small group dynamics. Interpersonal settings function as simulations or microcosms of larger social units/structures in which fundamental processes can be observed in detail. Action occurs in the here and now, thus allowing one to theorize about diversity, conflict, and change (Harrington & Fine, 2006, p. 6). This is similar to Moreno's sociometric (1941). Small groups exist wherever action occurs. A great meso-level understanding has emerged in sociology that links individual action to social structures in this way. The important difference here is the emphasis on the link between interaction and memory and the examination of the past, present, and future of interactions (Harrington & Fine, 2006, p. 16).

A final point to mention about why small groups should be studied is the need to reformulate small group processes alongside the digitalization of societies because virtual groups exist now. Betts (2016, p. 143) noted that understanding group interactions in the digital world is also important for understanding commercial and economic exchanges, because technology now ameliorates many of the geographical constraints and social conventions associated with face-to-face interaction. The potential for group interactions is limitless, and the norms and values governing interactions in the digital world are likely to be different. Technology will change the nature of interactions, and small group research needs to study these interactions using new methods that have been developed in line with emerging technology.

In summary, this study should be read as an effort to ensure that the field of the sociology of small groups finds its rightful place in contemporary sociology. Since the emergence of sociology as a discipline, sociology's study of small groups has been important, and small groups have served as a reminder of sociology's ability to offer solutions to conceptual and methodological dichotomies.

Küçük Gruplar Sosyolojisinin Sosyolojideki Yerine İlişkin Bir Değerlendirme

İnsanoğlu için bir gruba ait olmak kaçınılmaz ve evrenseldir. Gündelik yaşamımız çoğunlukla farklı gruplarla etkileşimleri içerir. Yaradılışı itibari ile sosyal bir doğaya sahip insanoğlunun yaşamı bir bakıma doğduğu andan ölüm anına kadar çeşitli gruplarla doludur (Johnson & Johnson, 2014, s. 2-3). Grupların kişiye sadece sosyal ve kültürel sermaye kaynağı olma, bağlılıklar ve bir kimlik sağlama özellikleri yoktur. Gruplar aynı zamanda birey ya da diğer grupların üzerinde etki sahibi olabileceği oluşumlardır. Gruplar aynı anda hem mikro çevreye (yerele) hem de makro çevreye (genel topluma) bağlılığın üretildiği ve değişim süreçlerinin başladığı yerlerdir (Lichterman, 2005'ten akt., Fine, 2012, s.1).

Hayatın bu kadar içinde bir kavram olması sebebiyle grup birçok disiplin için de çalışma nesnesi olmuştur. Sadece sosyal bilimler değil, matematik ve ekonomi gibi disiplinler sosyal grupları anlamaya çalışmış; psikiyatri, avukatlar ve diğer meslek grupları, iş dünyası, endüstri ve ordu dahil devlet kurumları küçük grup fenomeni hakkında bilgiye ilgi duymuştur (Borgatta, 1960, s. 173). Pek çok araştırmacı tarafından grup tanımı yapılmıştır, fakat tanımlarda benzerlikler kadar farklılıklar söz konusudur. Hedefe ulaşmak için bir araya gelmiş birkaç kişi, birbirine bağlı bireyler topluluğu, birbirleriyle etkileşim halindeki bir dizi birey, kendisini bir gruba ait olarak algılayan iki ya da daha fazla kişiden oluşan sosyal birim, etkileşimleri bir dizi rol ve norm tarafından yapılandırılmış bireyler topluluğu ya da birliktelikleri aracılığı ile bazı kişisel ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan bireyler topluluğu gibi grubun farklı özelliklerinin ön plana çıkarıldığı tanımlar mevcuttur (Johnson & Johnson, 2014, s. 5-7).

Farklı grup tanımları analizleri üzerine çalışan DeLamater (1974, s. 39-40) kapsamlı bir grup tanımı yapabilmek için bireyler arası etkileşim (*interaction*), diğer üyelerin algıları ve ortak algıların geliştirilmesi (*mutual perception*), duygusal bağların gelişimi (*affective ties*) ve karşılıklı bağımlılık veya rollerin gelişimi (*interdependence*) özelliklerinin gerekliliğinden bahseder. Ona göre grup tanımları/ayrımları yapılırken bu dört özelliğin farklı derecelerde olduğu dikkate alınmalıdır. Örneğin 'birincil ve ikinci gruplar' farklı derecelerde duygusal bağ ile karakterize edilirken 'çıkarcı grupları' çoğunlukla ortak algı ve hedefleri olan ancak daha az etkileşim ve duygusal bağ olan grup olarak tanımlanır (DeLamater, 1974, s. 43). Bu kavramsallaştırmayı dikkate alarak şu şekilde bir "küçük grup" tanımı yapmak mümkündür: *Ortak algı ve hedefleri olan, karşılıklı bağımlılıkları yüksek olan, etkileşimin yoğun olduğu ve duygusal bağların geliştiği ikiden fazla kişiden oluşan sosyal birim.*

Fakat iki önemli hususu belirtmek gerekir. İlki grubun büyüklüğünün grup yapısına etkisidir. Sayıca daha az üyeye sahip olan küçük gruplarda daha fazla etkileşim ve duygusal bağ kaçınılmazdır. Grup büyüdükçe etkileşim ve duygusal bağın yerini ortak algı, hedef ve karşılıklı bağımlılık almaktadır. Bir diğer husus ise etkileşimden kastın çoğunlukla yüz yüze olarak kabul edilmesidir

(ör. Johnson & Johnson, 2012, s. 7-8). Fakat günümüz teknoloji toplumunun gündelik yaşam pratik ve araçları dikkate alındığında bu şekilde bir değerlendirmenin geçerliliğini yitirdiği söylenebilir (ör. Matzat, 2004; McKenna & Green, 2002).

Bu çalışma, tanımlanmasında sosyal bilimler içerisinde bile hemfikir olunamayan fakat sosyolojinin bir alt dalı olarak neredeyse alanda 100 yıldan fazla bir geçmişe sahip küçük gruplar sosyolojisinin ve küçük grup araştırmalarının sosyolojideki öneminin tekrar hatırlatılması amacını taşımaktadır. Bu amaçla ilk bölümde sosyolojinin ortaya çıktığı ve çözüm ürettiği dönemde uzmanlaşma ihtiyacına cevap olarak alt disiplinlerin ortaya çıkması, grup kavramının dönem itibari ile önemi ve bir alt disiplin olarak küçük gruplar sosyolojisinin ortaya çıkışı kısaca açıklanacaktır. İkinci bölümde küçük grup çalışmalarına ilişkin bibliyografya çalışmalarından faydalanılarak on dokuzuncu yüzyılın başından 2000'lere küçük grup çalışmalarının kısa tarihçesine yer verilecektir. Son bölümde ise bir yandan küçük grupları çalışmanın önemine aynı zamanda küçük grup çalışmanın zorluklarına yönelik görüşlere değinilecektir. Bu çalışma küçük gruplar sosyolojisi alanının çağdaş sosyolojide hak ettiği yeri bulması adına bir çaba olarak okunmalıdır. Sosyolojinin bir disiplin olarak ortaya çıktığı andan itibaren sosyoloji açısından küçük grupları çalışmak önemli olmuştur. Bu çalışma ile küçük gruplar sosyolojinin kavramsal ve metodolojik ikiliklerine çözüm sunma yeteneği hatırlatılmıştır.

Küçük gruplar sosyolojisi başlığı ile uluslararası ve ulusal literatürde oldukça sınırlı eser karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası literatürde Foundations of Modern Sociology Series içerisinde Theodore M. Mills tarafından 1967'de yazılmış "*The Sociology of Small Groups*" kitabı ile Türkçe literatürde ise Kaya'nın 2002'de yayımladığı "*Küçük Gruplar Sosyolojisi*" kitabını başlıca örnekler olarak ifade etmek mümkündür. Bu çalışmanın ikincil amacı da Türkçe literatüre küçük gruplar sosyolojisi özelinde katkı sunmaktır.

Bir Alt Disiplin Olarak Küçük Gruplar Sosyolojisi

Sosyoloji bağımsız bir bilim olarak 1800'lü yıllarda önce Fransa, daha sonra da Almanya'da kendine has metotları olan, diğer bilimler gibi felsefi sınırlarından kurtulmuş, doğa bilimleri gibi pozitif bir bilim olma iddiası ile kurulmuştur (Freyer, 1954, s. 43-44). Sosyoloji bir yanda toplumu bireyin tüm davranışlarına yön veren ve onların yaşamlarını şekillendiren büyük bir varlık olarak inceler. Fakat toplum birbirleri ile etkileşimde olan bireylerden oluşan bir yapıdır. Dolayısıyla aynı zamanda sosyoloji bireyin toplumun şekillenmesine ve gelişimine etkisini de inceler. Bireylerin gündelik hayatı toplumsal yapı ile şekillendirilirken bireylerin etkileşimleri ile toplum varlığını devam ettirmektedir (Newman, 2013, s. 12-13). Sosyolojik madalyonun bu iki yüzü toplum tanımı, kuramsal bakış, çözümleme düzeyi gibi konularda çeşitliliklerin oluşmasına sebep olmaktadır.

Sosyoloji bir sosyal bilimin neleri içermesi gerektiği ile sosyolojinin çalışma konusunun ne olacağına dair bir dizi farklı görüşü kapsar. Özellikle çalışma konusu/nesnesi sosyolojinin anlamlandırılması açısından önemlidir ve birbirini dışlamayan 3 genel kavramdan bahsetmek gereklidir. Üçü de toplumu inceler ancak her birinin toplumdan kastı başkadır. Bu üç kavramdan ilki toplumsal yapı, ikincisi kolektif temsiller üçüncüsü ise anlamlı toplumsal eylemdir (birey ve grupların etkileşimleri) (Marshall, 1994, s. 501-502). Sosyoloji hem çalışma nesnesini incelerken bu şekilde bir çeşitlilik barındırdığı hem de farklı araştırma alanlarını incelediği için sayısız sosyolojik kuram ortaya çıkmıştır. Bu kuramların bir kısmı daha kapsayıcıdır, fakat büyük kuramlar geliştirmektense daha 'alçakgönüllü' kuramların geliştirilmesini öneren görüşler de söz konusudur. Her ne kadar kuramın kapsamı genişledikçe deneysel olarak sınanması güçleşiyor olsa da orta kapsamlı kuramlarla kuramsal düşünceyi sınırlamaya ilişkin bir gerekçeden bahsetmek de mümkün değildir. Sosyolojide tek bir kuramsal yaklaşımın hâkim olmaması ve kuramlar arasındaki çekişme ve çeşitlilik ise sosyolojinin canlılığını korumakta, zengin düşünce kaynağı sunmakta ve bütünü görme imkânı sağlamaktadır (Giddens, 2012, 59-60).

Giddens (2012, s. 60) bu kuramsal farklılıkların temelinde çözümleme düzeyleri olduğunu iddia eder. Ona göre makrososyoloji "siyasal sistem ya da ekonomik düzen gibi büyük ölçekli toplumsal düzenlerin çözümlemesi"; mikrososyoloji ise "yüz yüze etkileşim durumlarındaki gündelik davranışın incelenmesidir". Ama bu ikisi birbiri ile bağlantılıdır; mikro bağlamdaki etkileşim daha büyük toplumsal süreçleri etkilerken makro sistemler ise toplum yaşamının sınırlı ortamlarını etkilemektedir. Giddens (2012, s. 38) sosyolojiyi de "insanın toplumsal yaşamının, insan grupları ile toplumlarının bilimsel incelemesi" olarak tanımlayarak makro ve mikronun sosyolojideki yakın ilişkisinin altını çizer. Sosyolojik madalyonun iki yüzünü bizlere tekrar hatırlatır.

Sosyolojinin bu çeşitliliğinde etkili bir diğer husus farklı kıtalardaki gelişim sürecidir. Avrupa'da ortaya çıkan sosyoloji eş zamanlı olarak Amerika'da da kendine bir yer edinmiştir. Ancak bu iki kıtada sosyolojinin gelişim süreçleri farklı olmuştur. Avrupa Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi ile sancılı bir toplumsal değişim ve dönüşümü deneyimlemiştir. Dolayısıyla Avrupa'da sosyolojinin felsefi ve spekülatif niteliği daha kuvvetli olmuştur. Amerika'da ise Hristiyan ahlakçılığı, ilerlemeci reform anlayışı ve pragmatik yönü ağır basan bir sosyoloji anlayışı ortaya çıkmıştır. Amerika'daki bu sosyoloji anlayışında felsefi temelleri Avrupalı sosyologlar tarafından belirlenen yaklaşım, teori ve yöntemler kullanılarak toplumsal yaşamdaki sorunlara çözümler uygulanmıştır (Akarca, 2001, s. 1).

Çalışma nesnesinin farklılıkları, kuramsal farklılıklar, mikro-makro ayrımı ile Avrupa ve Amerika'daki sosyolojinin ele alınış farklılıkları küçük gruplar sosyolojisinin sosyoloji içindeki konumunu anlama ve küçük gruplar sosyolojisini açıklama amacımıza

hizmet etmektedir. Sosyolojinin ortaya çıkışında etkili olan entelektüel ve toplumsal koşullar dikkate alındığında sosyolojinin yeni ortaya çıkan kentlerin, fabrika gibi örgütlerin ve ulus devletlerin nitelik ve sorunlarını araştırması önemli bir ihtiyacı karşılamıştır. Öte yandan bu bahsi geçen ulus, kent, örgüt gibi sosyal yapıları incelerken onları meydana getiren küçük toplumsal birimlerin incelenmesi biraz gecikmiştir. Homans'a (1971, s. 1) göre bireylerin ilk toplumsal deneyi küçük grup deneyidir ve sosyoloji araştırmaya küçük grupları çalışarak başlamalıydı. Zira birey çocukluğunda doğduğu ailenin üyesi iken okulda arkadaş gruplarının, kulüp ya da takımların üyesi olur; yetişkinlik döneminde çalışmaya başlayınca iş arkadaşları ile bir grup oluşturur.

Küçük Gruplar Sosyolojisi başlığı ile yeni bir alt disiplinin ortaya çıkmasında kritik isimler Amerikalı sosyologlar C. H. Cooley ve G. H. Mead olmuştur. Cooley bireylerin benlikleri (ben-self) ile toplum arasında organik ve çözülemez bir bağ olduğunu savunur. Ona göre özellikle bazı toplumsal etkileşimler bireylerin benlikleri üzerinde önemli ve derin bir etkiye sahiptir. Birbirleri ile yakın ilişkileri olan, iş birliği ve sevgi bağlarıyla bağlı bireylerden oluşan ve bireylerin sosyalleşme ile benlik süreçlerinde belirleyici etkiye sahip grupları 'birincil gruplar' olarak adlandırmıştır (Coser, 2010, s. 344-345). Cooley'in görüşlerine benzer nitelikte Mead de bireylerin zihin ve benlik gelişimlerinde anlamlı ve önemli çevresi ile girdiği etkileşimin belirleyiciliğini vurgular. Her iki ismin kurucu figürü olduğu sembolik etkileşimcilik yaklaşımının temel düşüncesi de birey ile toplum arasındaki bu etkileşimdir. Birey özellikle etrafındaki yakın kişilerle kurduğu etkileşim aracılığı ile benliğini geliştirirken bunun sonucunda ortaya toplumsal davranışlar ve toplumsal düzen çıkar (Kağıtçıbaşı, 1977, s. 15). İki düşünürün görüşlerinin arka planındaki Simmel'in formel sosyolojisinin etkisi unutulmamalıdır. Simmel toplumu birbirleri ile etkileşim halinde olan bireyler arasındaki karmaşık bir ağ olarak niteler. Bu sebeple de sosyologların bireylerin birbirleri ile belirli kalıp ve biçimlerde etkileştiği 'toplumlaşma' kavramının incelenmesi gerektiğinden bahseder. Sosyolojinin nesnesi de toplumlaşmanın farklı formlarıdır (Coser, 2008, s. 168-170; Swingewood, 2011, s.143-146). Toplumsal yaşamdaki sayısız etkileşimi çözümleyebilmek ve açıklamak için birçok farklı ortamda ortaya çıkabilecek sınırlı sayıda etkileşim biçimi (mücadele, çatışma, tahakküm, fahişelik ve sosyallik) ve etkileşen tiplerini (yabancı, yoksul, cimri ve savurgan, maceracı, soylu) belirlemiştir (Simmel, 2009). Ayrıca grup büyüklüğünün grubun yapısında belirleyici olduğunu iddia eder (Coser, 2008, s. 177), ikili ve üçlü toplumsal ilişkilerin farkını açıklayarak bu görüşünü savunur.

Bireyin biyolojik bir varlık olmaktan çıkıp toplumsal bir varlık olmasına ilişkin sürecin yanı sıra grup özellikleri ve işleyişi de sosyologların çalışma konusu olmuş, bu sebeple de küçük grupları çalışmışlardır. Özellikle 1920'lerden sonra Chicago Okulu bünyesinde küçük gruplar hakkında ampirik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. 1930'larda Elton Mayo ve arkadaşlarının endüstri gruplarını çalışmaları, J. L. Moreno'nun rol ilişkilerini incelemesi ve ilerleyen yıllarda K. Lewin ve arkadaşlarının grup dinamiği çalışmaları (Şerif ve Şerif, 1996, s. 146) küçük gruplar sosyolojisinin ortaya çıkması ve yer edinmesi açısından önemlidir.

Küçük gruplar sosyolojisinin özellikle Amerikan sosyolojisi içinde gelişme göstermiş olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Küçük grupların Amerika'da çalışılmasını kolaylaştıran özelliklerden biri Amerika'da küçük grupların Fransa, Almanya ya da Sovyet Rusya'ya kıyasla oldukça bağımsız olmasıdır. Amerika'daki küçük gruplarla sosyal deney yapılması daha kolay olmuştur, çünkü güçlü kültür ve din ideolojileri olmadığı gibi Amerikan halkı her türlü fikre açıktır. Dolayısıyla sosyal deneylere katılmayı kolaylıkla kabul etmişlerdir (Moreno, t.y., s. 7). Duverger (1980, s. 73-74'ten akt., Kaya, 2008, s. 30) ise küçük grup sosyolojisinin Amerika'da gelişmiş olmasını Amerikan sosyolojisinin sosyolojiye sosyal psikoloji açısından bakma eğilimi ile ilişkilendirir. Teorik kabulde sosyal olgular bireyler arasındaki ilişkilerden doğmaktadır ve küçük gruplar önemli bir konumdadır. Ayrıca küçük grup çalışmaları sosyal deney yapmaya imkân sunarak doğa bilimlerindeki deneysel süreçleri sosyal bilimlere kazandırmakta ve sosyolojinin kuramsal düzeyden öteye geçmesine olanak sunmaktadır.

Moreno'ya (t.y., s. 3-4) göre sosyometri¹ kurulmadan önce Amerikan sosyolojisinin orijinalliğinden bahsetmek mümkün değildir. Comte, Spencer, Darwin gibi Avrupalı düşünürlerin etkisi altındaki isimler (Ward ve Giddings'i kastederek) Amerikan sosyolojisine liderlik ediyordu. Diğer tarafta Cooley ve Mead gibi bazı Amerikan sosyologlarının çalışmalarında sosyometrik eğilim görülmekteydi. Sosyometri çok çeşitli şekillerde adlandırılmıştır. Fakat küçük gruplar sosyolojisi ve mikrososyoloji ile ilişkisini (hatta zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılmasının sebeplerini) belirtmek üzere bazı adlandırmalar şu şekilde sıralanabilir: kişiler arası ilişkiler teorisi ve eylem teorisi, kişiler arası ilişkiler ve grupların ölçülmesi, küçük grupların ampirik ve deneylemeli incelenmesi, sosyal mikroskopi ve mikrososyolojinin doğuşu.

Sosyolojinin bir alt disiplini olarak ortaya çıkan küçük gruplar sosyolojisinin ortaya çıkış hikayesi ve mikro sosyolojide konumlandırılmasına ilişkin bu girişin ardından bir sonraki bölümde ortaya çıktığı dönemden bugüne küçük grup çalışmalarının kısa tarihçesi sunulacaktır.

¹ Sosyometri Moreno (1941, s. 17) tarafından insan ilişkilerinin yeni felsefesi olarak tanımlanır. Sosyometri toplumun merkezi yapısının belirlenmesi ve özne-faillerin kendiliğindenliğinin çağırıştırılması için bir metodoloji ve kılavuz sunmaktadır. Özellikle 1925-1950 yıllarında Amerika'da gelişmiş ve uygulama alanında önemli fayda sağlamıştır. 1934'te başkan Roosevelt Kaliforniya'ya gelen göç dalgasını durdurmak üzere sosyometriden faydalanırken, pragmatik Amerikan toplumunun Hava Kuvvetlerinden çeşitli endüstri kurumlarına farklı ihtiyaçlarına cevap vermiştir (Dökmen, 1995, s. 10).

Küçük Grup Çalışmalarının Kısa Tarihçesi

Küçük grup çalışmaları sosyoloji ve sosyal psikolojinin ortak çalışma konusudur. Tarihsel olarak bu ilginin kökleri öncü isimlerin çalışmalarında bulunabilir. Chicago okulunun erken dönem grup davranışları araştırmaları yanı sıra alana en önemli katkıyı sunanlar ilk dönem sosyologları olmuştur. Başlıca isimler Simmel, Cooley, Ross, von Wiese ile ilginç bir şekilde Durkheim, Baldwin ve Dewey olarak ifade edilmektedir. Küçük grup çalışmalarında her ne kadar sosyolog ve psikologların birlikte katkısı olsa da psikolojinin alandaki araştırmaların gelişimine katkısı sosyolojiye göre oldukça fazladır. İki disiplinden sosyoloji küçük grup fenomeninin tanımlanması ve teorisinin oluşturulmasını sağlarken, psikoloji hipotezleri laboratuvarında ve manipülatif yaklaşımlarla test etmeyi sağlamıştır. Ancak alanın gelişim aşamasında iki disiplin arasında gerçek bir ayrım yapmak oldukça güçtür (Borgatta, 1960, s.173). Kağıtçıbaşı (1977, s. 18) da sosyal psikolojinin ortaya çıkışı ve gelişimini anlatırken ² küçük grup çalışmalarına ilişkin benzer bir tarihten bahseder. 1920'lerde grup çalışmaları açısından bazı gelişmeler söz konusudur. Bu gelişmelerin temelini grup çalışmalarında deneysel yöntemin kullanılması oluşturur. Ancak psikoloji kökenli sosyal psikologların en büyük handikapı çalıştıkları konuda yeterli kavramsal ve kuramsal çalışma yapmadan ölçek geliştirmek ve deney yapmak olmuştur. Diğer tarafta sosyolog kökenli sosyal psikologlar kuram geliştirmeyi önceliklemişlerdir. En önemli örnek isimler sembolik etkileşim kuramını geliştiren Cooley ve Mead'dir. Cooley (2005, s. 23) birincil grupların bireyin toplumsal doğasını ve ideallerini şekillendirmekte önemli rol oynadıklarını belirtir. Benliğin oluşmasında etkili olan birincil gruplarda bireyler aidiyet hisseder, grubu kabullenir, kendini grubun bir parçası hisseder ve 'biz' duygusu gelişir. Cooley'e (2010, s. 184) göre diğerleri ile bağlantısı olmayan bir 'ben' yoktur. Aslında benlik çevremizde kabul görenlerin bir yansımasıdır ve aynaya benzer. Aynak benlik kavramını kullanır. Bireylerin etraflarındaki küçük gruplarla etkileşimi ile benliklerinin geliştiğini savunan bir diğer önemli isim de Mead'dir. Mead (1972, s. 173-178) toplumsal bir süreç olarak tanımladığı benliğin ben (I) ve beni (me) bileşenlerinden oluştuğunu bahsetmektedir. Toplumsal bir süreç olan benlik gelişiminde ben ve beni dinamik bir ilişki içindedir, toplumsal hayatta her ikisinin de farklı görevleri vardır. Ben öznedir, benliğin ne yapacağı bilinmeyen, özgürlükçü ve yaratıcı yönü iken; beni benliğin sosyal yönüdür, toplumsal uyum ve denetim için gereklidir (Mead, 1972, s. 173-178; Ritzer, 2011, s. 225). Fakat Kağıtçıbaşı (1977, s. 18) bu kuramsal görüşlerin ampirik çalışmalarla desteklenmediği için ayrıntılarının eksik kaldığını belirtir.

Dolayısıyla 1920'lerde küçük grup çalışmaları bir grup araştırmacının kuramsal düzeyde, bir grup araştırmacının da ampirik araştırma düzeyinde ilerleme kat ettiği bir alandır. Disiplinlerin konuyu birlikte ele alma çabası söz konusu olmamıştır. Bu durumda da birçok psikolog Chicago Okulu çalışmaları, Baldwin-Cooley-Mead geleneği ve Simmel ve Von Wiese'nin alana kuramsal katkılarına ilişkin çok az bilgi sahibi olurken diğer tarafta sosyologların deneysel geleneğe katkısı yetersiz kalmıştır (Strodtbeck & Hare, 1954, s. 108-109).

1935'e kadar grup çalışmalarının merkezinde grubun ve bireylerin sorunları nasıl çözüldüğü vardır. 1935 sonrasında örgüt içindeki olayları açıklama amacıyla yapılan araştırmalarda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Moreno (1934) grup yapısı ve üyeler arası etkileşimi, Şerif (1936) grup normlarının birey üzerindeki etkisini ve Roethlisberger ve Dickson (1939) fabrika işçilerinin duyguları üzerinde bir çalışma grubuna üye olmanın etkisini araştırmıştır. 1939 yılında Lewin, Lippitt ve White farklı lider davranışlarını ve liderliğin grup özellikleri ve üye davranışları üzerindeki etkisini inceleyerek grup dinamikleri kavramını ortaya atmıştır ³ (Zander, 1979, s. 273).

1930'lardan sonra Cooley ve Mead dışında sosyologlar tarafından yapılan küçük grup çalışmalarında öne çıkan kavramlardan bazıları şunlardır (Kağıtçıbaşı, 1977, s. 20): görelî yoksunluk (Stouffer ve ark., 1949), rol, rol çatışması ve statü (Parsons ve Shils, 1951; Merton, 1957), statü kristalleşmesi (Lanski, 1945, 1956), yabancılaşma (Nettler, 1957), anomi (Srole, 1951, 1956). Katılımcı gözlem tekniğini kullanarak doğal gruplar hakkında yapılan sosyolojik çalışmaları arasında ise Thrasher (1927) ve Whyte'in (1943) çalışmaları yer almaktadır. ⁴

² 1908 yılı sosyal psikolojinin ortaya çıkışı tarihi olarak genel kabul görmüştür. Aynı yıl birbirinden habersiz İngiliz psikolog Mc Dougall ve Amerikalı sosyolog Ross tarafından 'sosyal psikoloji' başlığında iki kitap yayımlanmıştır. Ross Tarde'nin 'toplum taklitir' görüşünü esas alarak sosyal davranışın temelinde taklit olayını görür. Mc Dougall ise Darwin'den etkilenmiştir ve içgüdü kavramını öne sürmüştür. İkisinin de sosyal davranış akılcı olmayan bir şekilde değerlendirmesini Kağıtçıbaşı dönemin sosyolojisindeki hâkim görüş olan 'grup zihni' kavramını kabul etmeleri ile ilişkilendirir. Grup zihni kavramı ile kastedilen grubun bireyler üstünde bir varlığı ve niteliği olmasıdır. Grup zihni kavramını kabul etmeyen sosyologların başında Cooley ve Mead gelmektedir. 1924'te F. H. Allport'un "Sosyal Psikoloji" kitabı grup çalışmaları açısından modern dönemin başladığını göstermektedir, artık gözlem, iç-gözlem, spekülasyon gibi yöntemlerin yerini deney yöntemi almıştır. Triplett, Moede ve Allport'un gruplarla yaptıkları laboratuvar deneyi araştırmaları bu dönemin ilk örneklerini oluşturmuştur (Kağıtçıbaşı, 1977, s. 14-17).

³ Zander (1979) tarafından belirtilen eserlerin kaynak bilgisi şu şekildedir:

- Lewin, K., Lippitt, R., & White R. (1939). Patterns of aggressive behavior in experimentally created "social climates". *Journal of Social Sociology*, 10, 271-299.
- Moreno, J. L. (1934). *Who shall survive*. Nervous and Mental Diseases Publishing Company.
- Roethlisberger, F. J., & Dickson, W. J. (1939). *Management and the worker*. Harvard University Press.
- Sherif, M. (1936). *The psychology of social norms*. Harper.

⁴ Kağıtçıbaşı (1977, s.20) tarafından verilen örnek çalışmaların kaynak bilgisi şu şekildedir:

- Lenski, G. (1945). Status crystallization: A non-vertical dimension of social status. *American Sociological Review*, 29, 405-413.
- Lenski, G. (1956). Social participation and status crystallization. *American Sociological Review*, 21, 458-464.
- Merton, R. (1957). *Social theory and social structure*. Free Press.
- Nettler, G. (1957). A measure of alienation. *American Sociological Review*, 22, 670-677.

Amerika'nın II. Dünya Savaşında olduğu yıllarda küçük grup çalışmaları azalırken 1940'lı yılların ortalarında küçük grup araştırmalarının kamuoyunda bilinirliğini artıracak bazı gelişmeler ortaya çıkmıştır. Grup dinamikleri üzerine çalışan K. Lewin ve bir grup öğrencisi 1946'de MIT'te Grup Dinamikleri Merkezini açmıştır. 1948'de merkez Michigan Üniversitesi'ne taşınmıştır. Bu merkezlerde Lewin ve arkadaşları küçük grup çalışan bilim adamlarının bir araya gelmesini sağlamış ve grup dinamiklerine ilişkin deneysel çalışmalar yürütülmesine öncülük etmiştir (Zander, 1979, s. 274). Lippitt, Festinger, White, Polanski Zander bu isimlere örnekler olarak verilebilir (Borgatta, 1960, s. 176-177). Lewin'in çalışmaları grup çalışmalarına farklı bir yön vermiştir. Sosyal davranışın temel kuralları olduğunu, bu kurallara bireyin davranışlarında etkili olan psikolojik ve sosyal etkilerin bilgisine sahip olarak ulaşılabileceğini iddia eder (Stangor, 2016, s. 18). Lewin (1946, s.791) davranışı (B) kişinin (P) ve çevresinin (E) fonksiyonudur şeklinde bir denklem ortaya koymaktadır ($B = f(P, E)$). Bu ifadeye davranış ile kastedilen sadece amaçlı yönlendirilmiş faaliyetler değil konuşma, hareket etme, hayal kurma ve düşünmedir. Aynı zamanda sosyal bilimlerde deneysel yöntemi kullanarak laboratuvar ortamında teorik temelli hipotezleri test etmiştir (Lewin, 1967). Örneğin farklı liderlik özelliklerine sahip bireyleri benzer özelliklere sahip farklı gruplarla eşleştirip, liderin grup içinde nasıl davrandığını, gruptaki diğerlerinin onun davranışlarına nasıl tepki verdiğini incelemiş ve karşılaştırmıştır (Lewin, 1967, s. 74-77). 40'lı yıllarda sıklıkla çalışılan konular arasında grup içinde bireylerin birbirlerine uyguladığı sosyal baskı (Festinger, 1950), grup üyeleri arasındaki iletişimin yönü ve miktarı (Bavelas, 1950), işbirlikçi ve rekabetçi gruplarda üyelerin davranışlarındaki çelişkiler (Deutsch, 1949), topluluk liderleri yetiştirmenin sonuçları (Lippitt, 1949) ve çocuklar arasındaki sosyal gücün etkileri (Lippitt ve ark., 1952) de vardır⁵ (Zander, 1979, s. 274).

Kağıtçıbaşı (1977, s.18-19) II. Dünya Savaşı'ndan hemen önce başlayan üç temel gelişmenin küçük grup çalışmalarında önemli rol oynadığından bahsetmektedir. İlki Lewin ve öğrencilerinin yukarıda bahsi geçen grup dinamiği çalışmalarıdır. İkinci gelişmenin yeni nesil psikologların zamanın önemli sosyolojik görüşlerini bilerek ve özellikle sembolik etkileşim kuramını benimseyerek bireycilik-grup zihni çatışmasına son vererek çalışmalar yapmaya başlamış olmasıdır. Muzaffer Şerif'in sosyal normların oluşumuna ilişkin gerçekleştirdiği deneysel çalışmayı bu yeni nesil anlayışa örnek gösterir. Üçüncü gelişme ise Amerika'da devlet ve endüstri fonlarının küçük grup çalışmalarını desteklemek için kullanılmasıdır (Kağıtçıbaşı, 1977, 19). Amerika'da II. Dünya Savaşı'nın kazanılmasında özellikle fizik ve mühendislik alanlarındaki bilim adamlarının etkin rolünün farkına varılmasının ardından sosyal bilimcilere de gerekli teşvik ve destek sağlanırsa onların da grup hayatına ilişkin sorunlara çözümler geliştirebileceği düşünülmüştür. Bu amaçla merkezi yönetim tarafından grup çalışmalarını destekleyen birim, fon ve etkinlikler oluşturulmuştur (Zander, 1979, s. 275). Elton Mayo ve arkadaşları tarafından Western Elektrik Şirketi'nin Hawthorne fabrikalarında yapılan küçük grup çalışmaları endüstri-akademi işbirliği, Carl Hovland ve arkadaşlarının etkileyici iletişim konusunda yaptıkları laboratuvar çalışmaları ordu-akademi işbirliğine örnektir⁶ (Kağıtçıbaşı, 1977, s. 19). Örgütlerde çalışanların performansını etkileyen faktörleri bulmaya yönelik Hawthorne fabrikalarında yapılan çalışma bulguları küçük grup çalışmaları ve insan ilişkileri yaklaşımı açısından önemli sonuçları ortaya çıkarmıştır. Çalışmada çalışanların performansı üzerinde birçok faktörün etkili olduğu, çalışanlar arasında oluşan enformel grupların kendi normlarını oluşturduğu, bu enformel grupların yapısında işle ilgili prestij ve güç sembollerinin etkisinin olduğu, ayrıca çalışanları performansında amirlerin onların ihtiyaçlarının ve duygularının farkında olmasının etkili olduğu bulunmuştur (Sonnenfeld, 1985, s. 115). II. Dünya Savaşında görev alan askerler ile yapılan çalışmalarda da birincil grupların etkisini gösteren, benzer bulgular ortaya çıkmıştır. Askerlerin savaşta gösterdikleri cesaret ve başarının arkasında yan yana oldukları silah arkadaşlarına duydukları güven ve bağlılık vardır⁷ (Mills, 1967, s. 4).

Grup çalışmaları alanında önemli bir diğer isim Bales'dir. Grup etkileşimi üzerine sosyolojik teori geliştiren Bales'in alana önemli katkısı grup çalışmalarında grubun birey üzerindeki etkisi üzerine olan odağı grup büyüklüğü, grup üyelerinin kişilik özellikleri, aralarında duygusal bağ gibi farklı değişkenlerin grup üzerindeki etkisine çevirmesidir. Grup oluşumunu kendi başına inceleme

- Parsons, T. ve Shils, E. A. (Eds.) (1951). *Towards a general theory of action*. Harvard University Press.
- Srole, L. (1951). *Social dysfunction, personality and social distance attitudes*. (Amerikan Sosyoloji Derneğine sunulmuş tebliğ).
- Stouffer, S.A., Lumsdaine, A.A., Lumsdaine, M.H., Williams, R.M., Smith, M.B., Janis, I.L., Star, S. A. & Cottrell, L.S. (1949). *The American soldier*. Princeton University Press.
- Thrasher, F. M. (1927). *The gang*. Chicago: University of Chicago Press.
- Whyte, W. F. (1943). *Street corner society; the social structure of an Italian slum*. Chicago: University of Chicago Press.

⁵ Zander (1979) tarafından belirtilen eserlerin kaynak bilgisi şu şekildedir:

- Bavelas, A. (1950). Communication patterns in task-oriented groups. *Journal of Acoustical Society of America*, 22, 725-730.
- Deutsch, M. (1949). The effect of cooperation and competition upon group process. *Human Relations*, 2, 129-152 & 199-231.
- Festinger, L. (1950). Informal social communication. *Psychological Review*, 57, 271-282.
- Lippitt, R. (1949). *Training in community relations*. Harper & Bros.
- Lippitt, R. Polansky, N., Redl, F. & Rosen, S. (1952). The dynamics of power. *Human Relations*, 5, 37-64.

⁶ Bu çalışmalarla ilgili detaylı bilgi için bkz.:

- Mayo, E. (1933). *The human problems of an industrial civilization*. Macmillan
- Hovland, C.I., Lumsdaine, A.A. & Sheffield, F.D. (1949). *Experiments on mass communication*. Princeton University Press.

⁷ İlgili çalışma: Shils, E. A. (1950). Primary groups in the American army. In R. K. Merton & P.F. Lazarsfeld (Eds.), *Continuities in social research: Studies in the scope and method of "The American Soldier"* The Free Press of Glencoe.

konusu olarak belirlemiştir. Bales ve Parsons grubu sosyal sistemin bir çeşidi olarak görmüş, bireylerin grup içindeki davranışlarını dinamik şekilde inceleyerek grup süreçlerine ilişkin dinamik matematik modelleri geliştirmişlerdir. Küçük grup çalışmaları sosyal bilimlerde matematik kavramları ile karmaşık sistem süreçlerinin anlatıldığı alanlardan biri olarak ön plana çıkmıştır (Mills, 1967, s. 5-6). Bales'in⁸ 'etkileşim süreci analizi' (*interaction process analysis*) metodu problem çözme amacı taşıyan grupların bu süreçteki davranışlarını gözlemlene ve kodlama imkânı vermektedir. Hare, Borgata ve Bales (1955, akt. Zander, 1979, s. 276) bu çalışmanın sosyologların küçük grupların incelenmesi olarak adlandırdıkları şeyin temelini oluşturduğunu iddia eder. Fakat Zander (1977, s. 276) daha çok bireyin davranış ve rollerine odaklanılmış olduğunu; birim olarak gruba yeterli şekilde yer verilmediğini söyler.

Küçük grup alanındaki bir diğer önemli isim J.L. Moreno'dur. Kişiler arası ilişkileri ölçmeye yönelik yaptığı çalışmalar hem grup içindeki ilişkilerin yapısı ve iletişim ağını anlamaya hem de liderlik ve etki alanlarının yapısal terimlerle analizinin yapılmasına izin vermiştir. Amerika'da uygulama alanında pragmatik şekilde uygulanan sosyometrinin psikodrama ve sosyodrama teknikleri bugün özellikle psikoterapide kullanılmakta (Borgatta, 1960, s.176-177) dolayısıyla Moreno alanda etkisini hala sürdürmektedir. Moreno'nun psikodrama tekniğinden ayrı olarak, grup çalışmalarına ilişkin verilen bu kısa tarihte 2. Dünya savaşı sonrası bir ihtiyaç olarak ivme kazanan grup terapisi çalışmalarından bahsetmek de gerekmektedir. Savaşın ağır etkisi ve psikiyatristlerin sayıca yetersiz olması sebebiyle hastalar bir araya geldiklerinde terapistin kontrolünde yeni bir küçük grup oluşturmakta ve bu grupla aidiyet kurmaktadır. Bu dönemde sağlık ve psikoterapi alanlarında küçük grup çalışmalarına ilgi ve ihtiyaç doğmuştur (Mills, 1967, s. 6-7).

2. Dünya Savaşı öncesinde sosyal bilimler içerisinde küçük grup çalışmalarının gelişimin takip etmek kısmen daha kolay olsa da 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde farklı disiplinlerin alt disiplinlerinin de küçük grup çalışmalarına dahil olması onun gelişimini açıklamayı oldukça zorlaştırmıştır (Borgatta, 1960, s. 177). Özellikle 50'li yıllarda niceliksel olarak oldukça fazla sayıda küçük gruplara yönelik çalışmalar yapılmış olsa da 60'lı yıllara gelindiğinde küçük grup çalışmalarında azalma, odağın gruptan ziyade bireye (kişisel gelişim ve bireyler arası ilişkiler) yöneldiği görülmektedir. Zander (1979, s. 278) bu durumda etkili bazı sebepleri şu şekilde belirtir: Öncelikle grup üzerine çalışma yapmak birey üzerine yapmaktan daha zordur. Daha fazla kişiye ihtiyaç vardır, yeterli sayıdaki kişi için uygun zaman ayarlamak güçtür, maliyeti daha fazladır ve yöntem, ölçüm, analiz daha karmaşıktır. Grup yaşamı ile ilgili kavramlar fazla ilgi çekemeyecek kadar sade veya güvenle test edilemeyecek kadar karmaşıktır. Gruplar üzerinde yapılan araştırmaların sonuçları zayıf ve inandırıcı olmayabilir çünkü grup davranışlarını içinde bulunduğu ortamdan soyutlamak güçtür. Ayrıca grupları çalışmaya kıyasla bireyleri çalışmak için halihazırda daha fazla literatür mevcuttur. Son olarak sosyal araştırmaları desteklemek özellikle de grup çalışmaları için ayrılan fonlar 60'ların sonlarında azalmıştır. Dönemin ihtiyacı olan grupla ilgili birçok konu artık çalışılmıştır, benzer bulgulara ulaşılmıştır. Küçük grup çalışmalarının sosyal bilim çalışmaları içindeki popülaritesi artık eskisi kadar fazla değildir. 60'lı yıllarda grup çalışmalarına ilginin azalmasına yönelik belirtilen bu gerekçeler aslında bugün de küçük grup çalışmalarının zorlukları açısından geçerlidir.

Fakat tarihsel süreç içerisinde toplumsal yaşamdaki değişim, yeni ihtiyaç ve şartlar araştırmacıların grup çalışmalarına ilişkin farklı konu başlıklarına yönelmesini sağladığını söylemek gerekir. 70'li yıllarda grup çalışmalarındaki temel konular gruplarda sosyal baskı, grup bağlılığı (group cohesiveness) ile iş birliği yapan ve rekabet eden gruplar olmuştur. Liderlik, grup yapısı ve gruplarda problem çözme gibi konulara ilgi devam etse de asıl ilgi grup üyelerinin görüşlerindeki kutuplaşmalar ve grup içindeki bilişsel süreçlere yönelmiştir. Bu dönemde grupların 'kişisel gelişim' için kullanılması da yine önemli bir çalışma alanı olmuştur (Zander, 1979, s. 279). 1980'lerle birlikte grup dinamiklerinin çalışılmasına engel oluşturan pragmatik, metodolojik ve istatistiksel zorluklarda yaşanan iyileşme küçük grup çalışmalarında ele alınan konuların çeşitlenmesini sağlamıştır. Sosyal psikolojide işbirliği, çatışma, gruplar arası ilişkiler, kültürlerarası etkileşim (ör. Deutsch, 1985; Tjosvold, 1991a); endüstriyel psikolojide çalışma grubu üretkenliği ve etkili liderlik tarzları (örn.: Hackman & Oldham, 1980; Tjosvold, 1991b); sosyolojide ise iktidara sahip olma ve kullanma, egemenlik hiyerarşileri, grup yapısı, azınlık etkisi ve gruplararası ilişkiler (ör. Berger ve ark., 1980; Moscovici, 1985; Tajfel, 1981) konuları çalışılmıştır⁹ (Johnson & Johnson, 2014, s. 38).

Son 50 yılda küçük gruplar üzerine yapılan çalışmaların hangi konu başlıklarında yoğunlaştığını anlamak adına yapılan Emich ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışma bulguları ise grup konusunun nasıl kendini sürekli güncel tutabildiğini de

⁸ İlgili çalışma: Bales, R. F. (1950). *Interaction process analysis*. Addison-Wesley Press.

⁹ Bahsi geçen çalışmalara ilişkin kaynak bilgisi şu şekildedir:

- Berger, J. Rosenholtz, S. & Zelditch, M. (1980). Status organizing processes. *Annual Review of Sociology*, 6, 479-508.
- Deutsch, M. (1985). *Distributive justice: A social psychological perspective*. Yale University Press.
- Hackman, J. & Oldham, G. (1980). *Work redesign*. Addison-Wesley.
- Moscovici, S. (1985). Innovation and minority influence. In S. Moscovici, G. Mugny, & E. Van Avermaet (Eds.), *Perspectives on minority influence* (pp. 9-51). Cambridge University Press.
- Tajfel, H. (1981). *Human groups and social categories*. Cambridge University Press.
- Tjosvold, D. (1991a). *Team organization*. Wiley.
- Tjosvold, D. (1991b). *The conflict-positive organization*. Addison-Wesley.

göstermektedir. 1970-2019 arasında *Small Group Research* (SGR) Dergisinde¹⁰ yayımlanan 1522 makale üzerinden büyük data analizi tekniği ile yapılan çalışmada küçük grup çalışmalarının içerikleri analiz edilmiştir. İncelenen anahtar kelimeler üzerinden 10 konu kümesi olduğu ortaya çıkmıştır: Takım performansı (team performance), sanal gruplar (virtual teams), uyum ve iletişim (cohesion & communication), öğrenme dinamikleri (learning dynamics), grup kararı alma (group decision-making), kolektif etki ve duygusal zeka (collective efficacy & emotional intelligence), yaratıcılık (creativity), disiplinlerarası işbirliği (interdisciplinary collaboration), grup rehberliği (group counseling) ve ortak karar (consensus) (Emich, ve ark., 2020)¹¹.

Burada farklı disiplinlerin farklı metotlarla grup süreç ve dinamiklerini, benzer kavramlar üzerinden çalışmış olması sebebiyle küçük gruplar sosyolojisi özelinde bir tarihten bahsetmek oldukça güçtür. Ancak bu değerlendirme önce Simmel, sonrasında Cooley ve Mead ile başladığını kabul edebileceğimiz küçük grup çalışmalarının kat ettiği tarihsel süreçte sosyolojinin oynadığı rolün önemini görmek açısından önemlidir. Bir sonraki bölümde küçük grupları çalışmanın zorluklarının yanı sıra neden önemli olduğu üzerinde durulacaktır.

Küçük Grupları Çalışmanın Önemi ve Zorlukları

Gruplar neden çalışılır sorusuna Levine ve Moreland (2008, s. 1) grupların insanların hayatında oynadığı rolü göz önünde bulundurmadan insan davranışını anlamının imkânsız olduğu cevabını vermektedir. Küçük gruplar önemlidir çünkü dört farklı kategoride bireyin ihtiyaçlarını karşılar: (1) gruplar, üyelerinin kendilerini düşmanlara karşı koruma, yiyecek ve barınak sağlama ve çocuk yetiştirme gibi içinde bulunduğu durumları kolaylaştırarak bireylerin *hayatta kalma ihtiyaçlarını* karşılar; (2) gruplar, diğerleriyle yakın ilişkiler geliştirmelerini ve yalnız kalmamalarını sağlayarak üyelerin *psikolojik ihtiyaçlarını* karşılar; (3) gruplar sosyal karşılaştırma yoluyla bireylerin fikirlerini, yeteneklerini ve sonuçlarını değerlendirmelerini sağlayarak üyelerin *bilgi ihtiyaçlarını* karşılar; (4) gruplar, üyelerin kendileri hakkındaki inançlarına sosyal veya kolektif bir temel sağlayarak *kimlik ihtiyaçlarını* karşılar (Levine & Moreland, 2008, s.1). Küçük gruplar bireyin ihtiyaçları yanı sıra toplumun ve toplumbilimin ihtiyaçlarına da hizmet etmektedir. Küçük gruplar kontrol etme, rekabet etme, organize etme, temsil etme ve tahsis etme özellikleri aracılığı ile sosyolojik analiz düzeyleri arasında aracılık yapar. Sosyoloji disiplininin temel süreçlerinin birçoğu küçük gruplarda gömülüdür. Örneğin aile, kilise, tıp, ekonomi, eğitim gibi kurumlar gruplar aracılığı ile yeniden üretilir ve kendilerini devam ettirebilir. Küçük gruplar ağ ilişkileri aracılığı ile oluşturulur, bu ilişkilerle genişler, bu ilişkiler mikro ve makro bağlantıları oluşturur. Bu da küçük grupları sosyal hayatın bağlayıcı unsuru olarak ortaya çıkarır. Küçük gruplar kültür aktarımını ve toplumsal devamlılığı sağlayan temel araçlardır (Harrington & Fine, 2000, 319).

Toplumbilim açısından toplumu anlayabilmenin bileşenlerinden biri olarak onu oluşturan irili ufaklı birçok grubu, bu grupların özelliklerini, bu grupların iç dinamiklerini ve gruplar arasındaki etkileşimi anlamak, açıklamak ve sorunlara çözüm üretmek bir görevdir. Küçük gruplar neden çalışılır sorusuna Mills (1967, s. 2-3) 4 sebep sunar. İlk sebebi pragmatik bir şekilde açıklar. Ona göre grupların içinde ne olup bittiğini öğrenmek gerekir çünkü toplumların tarihlerinde grup kararları önemlidir ve grupların bireylerin gündelik hayatları üzerinde dinamik etkisi vardır. Bir grup insanın uluslarını bir eylem planı içine sokabilmesinden aynı anda milyonlarca çiftin bebek yapmaya karar verip nüfus patlamasına neden olmasına kadar bu konuda birçok örnek verilebileceğinden bahseder. Gruplar birey için gündelik yaşamları içerisinde sadece saygı, sevgi ve koruma sağlamaz, aynı zamanda baskı, çatışma ve hüsrânı da içerir. Tüm bunları daha iyi organize edebilmesi adına grup dinamiklerinin iyi anlaşılmasına ihtiyaç vardır. Küçük grupların çalışılması için ikinci sebep daha çok sosyal psikolojiktir. Toplumsal gerçekliklerle bireyin nasıl başa çıktığını görmek için toplumsal ve kişisel baskıların bir arada olduğu gruplar önemlidir. Üçüncü neden ise sosyolojiktir; küçük grupları kendi başına anlamak ve ampirik temelli teoriler oluşturmak için küçük gruplar çalışılmalıdır. Dördüncü sebep daha çok sosyal sistemin özel bir örneği olması sebebiyle sosyal sistemlere ilişkin etkili düşünebilmek için küçük grupların araştırılması önemlidir. Küçük grupları incelemenin önemine ilişkin benzer sebepler Kağıtçıbaşı (1992, s. 200) tarafından da ifade edilmiştir.

Johnson ve Johnson (2014, s. 13-15) da grupların çalışılmasının kritik önemini anlaşılmasına yardımcı olacak toplumun temel kurumları özelinde bazı başlıklara değinmektedir. İlk başlıkta grup dinamikleri ve aile ilişkisi vurgulanmaktadır. Toplumların temel taşı oluşturan ailenin yapısı son yüz yılda değişmiştir. Modern yaşamın çeşitli talepleri karşısında yaşanabilir bir aile hayatı inşa etmek ve sürdürmek için bireylerin grup dinamikleri ve küçük grup becerilerine ilişkin bilgi sahibi olması gerekir. Diğer yanda, günümüzde birçok örgüt yeni ürünler tasarlama ve piyasaya sürme, araştırma yapma ve eğitim verme, çalışan sorunlarını ele alıp çözüm üretme, departmanlar arası iletişimi sağlama ve kolaylaştırma ve benzer birçok sorumluluğunu ekipler halindeki çalışanları aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Ayrıca son yirmi yılda gelişen teknoloji farklı mekanlarda (farklı ofisler, şehirler ve ülkeler) çalışanların bir takım halinde çalışmasını sağlıyor. Örgütleri öğrenme kültürünün, sürekli iyileştirmenin ve adaptasyonun hâkim olduğu ekipler oluşturma yetenekleri sürdürülebilir kılarken; insanları sürdürülebilir çalışanlar yapan şey

¹⁰ Dergi 1970 yılında *Comparative Group Studies* başlığı ile yayımlanmaya başlıyor; 1973'te ismi *Small Group Behavior* olarak değiştiriliyor; 1990'da ise *International Journal of Small Group Research* ile birleşip *Small Group Research* olarak yayınlanmaya devam ediyor. Derginin iddiası "eklektik, çok disiplinli ve disiplinler arası" ve "her türden küçük grupta ilgili makaleler" yayımlıyor olmaktadır.

¹¹ 1973-2005 arasında yine SGR'de yayımlanmış makaleler üzerinde yapılmış farklı bir çalışma için bk. Brower, A. M., Keyton, J., & Moreland, R. L. (2010). The way we were. *Small Group Research*, 41(1), 85-

küçük gruplar halinde çalışma ve sonuç üretme yetenekleridir. Endüstriyel alanın yanı sıra eğitim ve sağlık alanında da grubu çalışmanın temel gereksinimleri vardır. İşbirlikçi grup temelli öğrenmenin yeni nesil için daha sağlıklı bir öğrenme yöntemi olduğu; rekabetçi veya bireysel öğrenmeden daha yüksek başarı sağladığı, olumlu ilişkiler geliştirilmesine yardımcı olduğu ve psikolojik iyi oluşu desteklediği gösterilmiştir. Sağlık alanında grup terapisi ve danışma grupları psikolojik sorunların tedavisinde halihazırda kullanılmaktadır. Ancak arkadaş ve aile ağları, grup etkinlikleri ve üretken grup etkileşimleri gibi sıradan birincil ya da ikincil grupların da bireylerin daha az depresif ve endişeli olmalarına yardımcı olduğu belirtilmektedir (Johnson, & Johnson, 2014, s. 13-15).

Küçük grupları çalışmanın alana katkılarını Mills (1967, s. 8) ise şu şekilde açıklamaktadır. Öncelikle küçük grup çalışmaları ile birey, grup ve toplum ayrı ayrı değerlendirilmekten ziyade; birey grubun ve toplumun içerisinde değerlendirilmiştir. Küçük grup çalışmalarının inceleme nesnesi sadece bireyin görünen davranışları olmaktan çıkmış, bireylerin duygu, bilgi, inanç ve değerleri de incelenmeye başlanmıştır. Böylece birey toplum etkileşimine ilişkin anlamlı bilgi elde edilmeye başlanmıştır. Küçük grup çalışmalarında deneysel metotlar başarı ile uygulanmış, matematiksel modellerin gelişimi ile genel sistem teorisine yönelik uygulamalar gerçekleştirilmiştir (Mills, 1967, s. 8).

Fakat grupların toplumbilim açısından önemi ve küçük grupları çalışmanın sağladığı faydalara rağmen küçük grupları çalışmanın aslında kısmen değindiğimiz bazı zorlukları da vardır. Bu zorlukların başında bir çalışma konusu olarak küçük grupların farklı disiplinler tarafından tercih edilmesi gelmektedir. Ancak bu disiplinler arasında (mikro)sosyoloji ve sosyal psikolojinin küçük gruplar alanındaki pozisyonu oldukça belirgindir. Sosyoloji ise teorik perspektifi ortaya çıkarması ile alanın öncüsü kabul edilmektedir. Örneğin Şerif (1954; 759), kuramsal ve ampirik olarak yapılan çalışmalarla sosyolojinin küçük gruplar konusunda tarihsel önceliğe sahip olduğunu belirtir. Bir diğer zorluk farklı disiplinlerin farklı yöntemlerle konuyu çalışması ve dolayısıyla yöntemsel bütünlüğün olmamasıdır. Konuyu ele alışı şekline göre yöntemsel açıdan bakıldığında sosyolojik çalışmaları kontrol deneyleri ile gerçekleştirmek çok olası değildir. Matematiksel formlar oluşturmanın güç olması sebebiyle geniş data setlerinin analizine imkân veren survey çalışmaları ağırlıklı olmuştur (Davis, 1994, s. 187). Psikolojide ise ağırlıklı olarak doğal ya da laboratuvar ortamındaki küçük grupların doğrudan gözlemi ya da küçük grup üyeliğinin birey üzerindeki etkisinin analizi tercih edilmiştir (Strodtbeck & Hare, 1954, s. 107). Borgatta (1960, s. 177-180) küçük grup çalışmalarının teorileri test etmekten ziyade teori oluşturma özelliklerini olduğunu, genelleme yapmanın zor olduğunu, deney ortamı ile gerçek ortamda farklı sonuçlar ortaya çıkma ihtimalini yüksek olduğunu iddia eder. Bir başka problem, sadece küçük grup araştırmaları için değil genel olarak sosyal psikoloji açısından da geçerli, değişkenlerin tanımlanmasındaki güçlük ve her toplumda aynı şeyi ifade etmemesi, küçük de olsa toplumsal yapının özellikleri itibarıyla farklılıklar taşımasıdır. Aynı şekilde değişkenlerin birey için tam olarak ne anlama geldiği, bireyin kavramı nasıl anlayıp yorumladığı kısmı da muğlaktır (Borgatta, 1960, s. 180-182).

Zorlukların yanı sıra küçük grup çalışmalarına yönelik yapılan en temel eleştiri “kolay” olmakla değerlendirilmesidir. Buna göre küçük grup araştırmaları rutin işlemlerin tekrarı olarak düşünülmüştür, tekrarlanan çalışmalar çok sık yeni hipotez üretmez dolayısıyla yapılan sadece rutin bir deneydir ve önemsizdir (Borgatta, 1960 s. 174-175). Ancak iyi araştırmalar ile teori açıklığa kavuşabilir ya da teoriyi oluşturan genellemeler yapılabilir. Yani iyi bir teorinin dayanabileceği ampirik özü üretmek için sistematik veri toplamak önemlidir ve küçük grup çalışmaları bu veriyi sağlamada önemli bir işleve sahiptir.

Tartışma ve Sonuç

Sosyolojide yapının ne olduğu fikri tartışılırken; makro ve mikro sosyoloji arasında bir ayrım ortaya çıkar. Makro sosyolojik bakış açısı, toplumu ve onun yapılarını 'büyük bir şey' olarak görür ve 'büyük' toplumsal birimler üzerinde yoğunlaşır. Hukuk ve ekonomi gibi sosyal alt sistemler; tabaka, sınıf ve etnisite gibi geniş ölçekli gruplar ve toplumsal eşitsizlik veya demografik gelişme gibi bir bütün olarak toplum, bu büyük sosyal birimlere örnektir. Makrososyolojideki metodoloji, çok sayıda vaka ve özelliklerin istatistiksel olarak ölçülebilir korelasyonları ile standart anketler kullanmaktadır. Mikrososyoloji de sosyal yapıların köklerini inceler, ancak bunu somut bireylerin somut eylemlerine odaklayarak yapar. Bu bakış açısında sosyal yapılar etkileşimlerde gerçektir, sosyal etkileşimlerde gözlemlenebilir. Aile ilişkileri ve küçük sosyal grupların yapısının yanı sıra; yeterince “büyük” olan sosyal eşitsizlik ve sosyal statü, etkileşimlerin bir ürünü olarak değerlendirilir (Mailwald & Suerig, 2020, s. x-xi). Bu nedenle, küçük gruplar sosyolojisi, topluma mikro sosyolojik açıdan bakmanın özel bir yolu olarak değerlendirilmiştir.

Küçük gruplar alanındaki çalışmaların serüvenini takip edildiğinde ve toplumsal yaşamın beklenti ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulduğunda küçük grup sosyolojisine yönelik güncel çalışmalarda farklı bakış açılarının geliştiği görülmektedir. Harrington ve Fine (2006) “sosyolojik minyatürçülük” (*sociological miniaturism*) projesinden bahsetmektedir. Bu yaklaşım makro-yapısal meselelerin küçük ölçekli fenomenleri inceleyerek çözümlenebileceğini iddia etmektedir. Bir başka ifade ile bu görüş küçük grup dinamiklerini kullanarak daha geniş toplumsal güç ve süreçlerin incelenebileceğini söylemektedir. Kişiler arasındaki ortamlar temel süreçlerin detaylı bir şekilde gözlemlenebileceği bir nevi büyük sosyal birimlerin/yapıların “simülasyonları” ya da “mikro kozmosları” olarak işlev görür. Bu görüşlerini şu şekilde savunurlar (Harrington, & Fine, 2006, s. 5):

“Küçük grup araştırmacıları için makro ve mikro sosyoloji karşılıklı olarak birbirini etkileyen ve birbirinin varoluşuna temel oluşturan yinelemeli bir ilişki içindedir. Değişim ve çeşitlilik dahil olmak üzere sosyolojik araştırmanın ana konuları, yerel ve yapısal analiz düzeyleri arasındaki çağrı ve yanıt kalıplarındadır. Bu temel araştırma alanlarına erişmek için sosyolojinin yalnızca biliş ve kolektif temsillerin değil, performans ve davranış merkeziliğini yeniden öne sürmesi gerektiğini savunuyoruz; yani, küçük grupların analizine götüren eylem sosyolojisine yenilenmiş bir odaklanma öneriyoruz”.

Başından beri ifade etmeye çalıştığımız, sosyolojide yer alan mikro-makro ikilemi (ve bununla ilişki kavramların ele alınışı ve metodolojik yaklaşımdaki ikilikler/çeşitlilikler) ve küçük grup araştırmalarını bir tarafa konumlandırma çabasına karşılık, küçük grup çalışmalarının sosyolojideki önemini göstermek adına bu yeni yaklaşım oldukça önemlidir. Çünkü bahsi geçen eylem teorisi benlik ve toplum keşişiminde yer alır, yani küçük gruplar merkezdedir. Birçok analitik avantajı vardır ki bunun başında bireyi hafife alan yapısal bir teori ile sosyal yapının etkisini görmezden gelen faillik teorilerinin aksine küçük grup perspektifi yapı ve faili kabul eden yerleştirilmiş bir eylem teorisinin ortaya çıkmasını sağlar. Eylem burada ve şimdi meydana gelir, dolayısıyla da çeşitlilikler, çatışma, değişim gibi birçok sorunu içeren teoriler üretilmesini sağlar (Harrington, & Fine, 2006, s. 6). Eylemin buradahlığı ve şimdiliğine vurgu Moreno'nun sosyometrisi ile oldukça benzer özellikler taşımaktadır. Küçük gruplar eylemin olduğu her yerde vardır. Sosyolojide çok fazla mezo-düzeyde bu şekilde bireysel eylemi toplumsal yapılarla bağlayan anlayış ortaya çıkmıştır. Buradaki önemli fark etkileşim ve hafıza arasındaki bağın önemsenmesidir. Etkileşimin dünü, bugünü ve yarını incelenmektedir (Harrington, & Fine, 2006, s. 16).

Küçük grupların neden çalışılması gerektiğine ilişkin bahsi geçmesi gereken son bir husus da toplumların dijitalleşmesi ile küçük grup süreçlerinin yeniden formüle edilmesine duyulan gereksinimdir. Küçük grup çalışmalarında, özellikle son 50 yılda SGR'de yayımlanan makale konularında da dikkat çeken hususlardan biri olarak (Emich ve ark., 2020), toplumların dijitalleşmesi ile birlikte farklı başlıkların incelenmesi öncelikli olmalıdır. Dijitalleşen dünyanın yeni nesli farklı özelliklerle toplumsal yaşamı yeniden formüle etmektedir. Onların sosyalleşme süreçleri, sosyal ilişkileri, psikolojik iyi hallerinin küçük gruplar alanın öncelikli çalışma konularından olmalıdır. E-posta okuyup blog yazan ya da tweet atan kişiler gerçektir, sanal ortamda ortaya çıkan ve bu kişilerden oluşan sanal gruplar da gerçek gruplardır. Yüz yüze gruplarla kıyaslandıklarında sanal gruplarda çok daha hızlı ve çok sayıda potansiyel iş birliği geliştirmek kolaydır (Johnson ve Johnson, 2014). Bu konuda Betts (2016, s. 143) dijital dünyadaki grup etkileşimlerini anlamının ayrıca ticari ve ekonomik alışverişleri anlamak açısından da önemini belirtir. Çünkü artık teknoloji ile birlikte yüz yüze etkileşimle ilişkili coğrafi kısıtlamalar ve sosyal geleneklerin birçoğu iyileştirilmektedir. Grup etkileşimlerinin potansiyeli sınırsızdır ve dijital dünyanın etkileşimlerini yöneten norm ve değerleri de muhtemel farklı olacaktır. Teknoloji etkileşimlerin doğasını değiştirecektir, küçük grup çalışmalarının da gelişen teknolojiye uyumlu yeni yöntemler ile bu etkileşimleri çalışması gerekmektedir.

Harrington ve Fine (2000) gelecekteki araştırmaların kapsamlı bir küçük gruplar teorisi arayışı içinde olması gerektiğini savunur. Hatta araştırma konularını da çekirdek grup süreçlerinin belirlenmesi, küçük grup süreçleri arasındaki etkileşimlerin incelenmesi ve küçük grupların oluşturulmasının, sürdürülmesinin ve yeniden üretilmesinin incelenmesi olarak sıralar. Ne yazık ki küçük grup çalışmalarındaki bölünme ve parçalanma alanın popüleritesinin azalmasına sebep olmuştur. Fakat unutulmamalıdır ki küçük gruplar sosyal yapının mikro temellerini oluşturur ve birçok sosyolojik alt alan grup süreçleri ile ilişkilidir. Küçük gruplar sosyolojisi bütünlük yaklaşım geliştirmek üzere makro-mikro, fail-yapı, özgürlük-kısıtlama gibi ikilikleri birleştirmeye çabalar. Küçük gruplara dair çalışmalar bu amaca hizmet ederek kapsamlı sosyolojik teorilerin geliştirilmesinde kilit öneme sahiptir. Özetle, metodolojik güçlükler sebebiyle küçük grup çalışmalarında sosyolojinin konumu göz ardı edilmemelidir. Çağdaş sosyolojik teorinin ilerlemesi için küçük gruplardan ve küçük grup çalışmalarından yararlanılmalıdır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author declares no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Grant Support: The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

KAYNAKLAR / REFERENCES

- Akarca, Ö. (2001). *Çağdaş Amerikan sosyolojisinde teoriler* (Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul). <https://katalog.marmara.edu.tr/veriler/yordambt/cokluortam/D/D/C/B/B/T0046766.pdf>
- Betts, L. R. (2016). The future of small group research. *Small Group Research*, 47(2), 134–154. <https://doi.org/10.1177/1046496416629276>
- Borgatta, E. F. (1960). Small group research. *Current Sociology*, 9(3), 173–200. <https://doi.org/10.1177/001139216000900301>
- Cooley, C. H. (2005). *Social organization: A study of the larger mind* (Introduction by P. Rieff). Transaction Publishers.
- Cooley, C. H. (2010). *Human nature and the social order*. Nabu Press.

- Coser, L. (2008). *Sosyolojik düşüncenin ustaları* (H. Hülür, S. Toker & İ. Mazman, çev.). De Ki Yayın.
- Coser, L. (2010). Amerikan eğilimleri. *Sosyolojik çözümlemenin tarihi* içinde (M. Tunçay & A. Uğur, yay. haz., s. 291–327). Kırmızı Yayınları.
- Davis, J. A. (1994). What's wrong with sociology? *Sociological Forum*, 9(2), 179–197.
- DeLamater, J. (1974). A definition of "group". *Small Group Research*, 5(1), 30–44.
- Emich, K. J., Kumar, S., Lu, L., Norder, K., & Pandey, N. (2020). Mapping 50 years of small group research through. *Small Group Research*, 51(6), 659–699. <https://doi.org/10.1177/1046496420934541>
- Fine, G. A. (1012). *Tiny publics: A theory of group action and culture*. Sage.
- Freyer, H. (1954). *İndüstri çağı*. İstanbul Üniversitesi.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji* (C. Güzel, yay. haz.). Kırmızı Yayınları.
- Harrington, B., & Fine, G. A. (2000). Opening the "black box": Small groups and twenty-first-century sociology. *Social Psychology Quarterly*, 63(4), 312–323.
- Harrington, B., & Fine, G. A. (2006). Where the action is: Small groups and recent developments in sociological theory. *Small Group Research*, 37(1), 4–19. <https://doi.org/10.1177/1046496405284356>
- Homans, G. C. (1971). *İnsan grubu* (O. Onaran, B. Oran & Ü. Oskay, çev.). Sevinç Matbaası.
- Johnson, D. W., & Johnson, F. P. (2014). Group dynamics, inside in: *Joining together, Group theory and group skills*. Pearson Education Limited
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1977). *İnsan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş*. Duran Ofset Matbaacılık.
- Kaya, K. (2008). *Küçük gruplar sosyolojisi*. Fakülte Kitapevi.
- Levine, J. M., & Moreland, R. L. (2008). Small groups: An overview. In J. M. Levine & R. L. Moreland (Eds.), *Small groups: Key readings* (pp. 1–10). Psychology Press.
- Lewin, K. (1946). Behavior and development as a function of the total situation. In L. Carmichael (Ed.), *Manual of child psychology* (pp. 791–844). John Wiley and Sons, Inc.
- Lewin, K. (1967). *Resolving social conflicts: Selected papers on group dynamics* (G. W. Lewin, Ed.). Harper & ROW.
- Maiwald, K. O., & Suerig, I. (2020). *Microsociology: A tool kit for interaction analysis*. Routledge.
- Matzat, U. (2004). Cooperation and Community an The Internet: Past Issues and Present Perspectives for Theoretical-Empirical Internet Research. *Analyse and Kritik*, 26(1), 63–90. <https://doi.org/10.1515/auk-2004-0104>
- McKenna, K. Y. A., & Green, A. S. (2002). Virtual group dynamics. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 6(1), 116–127. <https://doi.org/10.1037/1089-2699.6.1.116>
- Mead, G. H. (1972). *Mind, self & society from the stand-point of a social social behaviorist* (C. W. Morris, ed.). The University of Chicago Press.
- Mills, T. M. (1967). *The sociology of small groups*. Prentice-Hall.
- Moreno, J. L. (1941). Foundations of sociometry: An introduction. *Sociometry*, 4(1), 15. <https://doi.org/10.2307/2785363>
- Moreno, J. L. (t.y.). *Sosyometrinin temelleri* (N. Ş. Kösmihal, çev.). İstanbul Matbaası.
- Newman, D. M. (2013). Sosyoloji: *Günlük yaşamın mimarisi keşfetmek* (A. Arslan, çev.). Nobel Yayınları.
- Ritzer, G. (2011). *Modern sosyoloji kuramları* (H. Hülür, çev.). De Ki Basım Yayın.
- Simmel, G. (2009). *Bireysellik ve kültür* (T. Birkan, çev.). Metis Yayınları.
- Sonnenfeld, J. A. (1985). Shedding light on the Hawthorne studies. *Journal of Organizational Behavior*, 6(2), 111–130. <https://doi.org/10.1002/job.4030060203>
- Stangor, C. (2016). *Social groups in action and interaction*. Routledge.
- Strodtbeck, F. L., & Hare, A. P. (1954). Bibliography of small group research (from 1900 through 1953). *Sociometry*, 17(2), 107–178.
- Swingewood, A. (2010). *Sosyolojik düşüncenin kısa tarihi* (O. Akınçay, çev.). Agora Kitaplığı.
- Şerif, M. (1954). Integrating field work and laboratory in small group research. *American Sociological Review*, 19(6), 759–771.
- Şerif, M., & Şerif, C. (1996). *Sosyal psikolojiye giriş I* (M. Atakay & M. Yavuz, çev.). Sosyal Yayınlar.

Atıf Biçimi / How to cite this article

Akbrıyık, M. (2023). Küçük gruplar sosyolojisinin sosyolojideki yerine ilişkin bir değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 43, 98–109. <https://doi.org/10.26650/SJ.2023.43.1.0039>